

nt — en nu
spreekwoor-
t o m d e

niet van. De
spreekwijze
van de nor-
de man zich
genoot kiest.
ggen: Ik ga
tegen iedere
l geen paral-
e g i n. Voor
die „afkerige
of zij van de
r „deze haar
v. of zij zich
erstoten slet“
omen bruid“!
ging.
platisch,
st. Niet gelijk
hoorden: „de
maar zonder
nans toedoen
en. Dat heils-
t verberg.
t, doch louter
n n i e u w

t de profetie,

t in Jeremia's
n omhelsd en
t geweest —
vulling leven,
niger.

de geschapen.
en nieuw be-
Eniggeboren
ens weer af-
e worden om
ruidstoot het
flijke schoon-

J. SMELIK.

LIJK LEVEN

gewelgerd, ze
kerk van van-
belijdenis der
eet, was; een
met deze ge-
grond is het
strijd met de
tikelen), en is
bindend“.

gegeven dus)
is in hun dag-

t s r e c h t -
e dus) herte-
bleek weinig
e geven maar
te dien aan-

1 (art. 1. Add.
zal hebben uit
H. Schrift en
hriften“), maar
taak, aldus de
n ontrent het
en van de be-
men. Bovendien
et de leer der
urgelijke rech-
tot een burger-
voorzover ware
ir zou zijn ge-
net redelijkheid

van de arron-
aanvaarden als
nbedoeld, ont-
betroft, aan de
daarmee, dat
bepaalde leer-
en we dat grif-
l op een inge-
paalde berin-
t van vaststel-
stellen gegeven
met een reeds
e inhoud. Al-
kelijke overwe-
kerkwerk aan-

feit, dat h.i.
komen, en zich
f op een stand-
baat tot mach-
tot taak kreeg.
de „BODEM“

der belijdenisgeschriften, was daarmee het pleit al verloren. Dat listige woord heeft de mensen betoverd; en door het als uitgangspunt ook zelf te aanvaarden, heeft men in principe ook zelf zich de pas afgesneden. Op de BODEM van geschriften van het verleden kun je heel wat nieuwe poespas voor het heden plaatsen. Op de bodem van Calvin kan ook Rousseau heel wat vertellen. INDIEN het woordje „slechts“ — zie boven — terecht geciteerd is (als appellanten zeggen: de synode heeft de belijdenisgeschriften tenslotte als belijdenis SLECHTS van de vaders erkend), dan menen we: volkomen juist, die klacht. Maar men kon allang „ruiken“, dat het die kant uit zou gaan; dat was al te voorzien, toen de barthiaanse woordenkraam loskwam met het befaamde woord: staande op de bodem der belijdenisgeschriften. Toen „de kerk“ daarvoor kapseisde, had ze zelf al die belijdenis als slechts voor de vaders verbindend cadeau gedaan.

Maar, dit is maar een mening van ons. Wat zegt nu het Haagse Hof, waarbij geappelleerd was?

Het Hof vermeldt eerst, wat de appellanten zelf tegen de arrondissementsrechtbank in dezen als bezwaar hebben ingebracht. Hun bezwaar tegen de zoëven vermelde redenering komt hierop neer:

„Alle overeenkomsten strekken partijen tot wet. De wet onderscheidt niet tussen leerstellige en niet-leerstellige overeenkomsten. De burgerlijke rechter had dus wel degelijk een uitspraak moeten geven over de grief van bezwaard, dat de Kerkorde (dat nieuwe product) door haar omschrijving van het belijden der kerk is vastgesteld in strijd met artikel 1 der Additionele Artikelen“.

Tot zover wat appellanten als bezwaar inbrachten. En nu wat het Hof erop antwoordt? Het komt hierop neer:

a) vaststelling van de Kerkorde door de synode als hoogste orgaan van de Hervormde kerk (let daar wel op, K. S.) is een besluit van de Hervormde Kerk (hier ziet u weer, hoe onmisbaar het is, zich dadelijk van besluiten vrij te verklaren, overeenkomstig art 31 K.O., K. S.);

b) nu is de Herv. Kerk naar burgerlijk recht een rechtspersoonlijkheid bezittend zedelijk lichaam, o.m. vallende onder de artikelen 1690 en volgende van het Burgerlijk Wetboek;

c) dus is zulk een besluit verbindend voor haar lid. maten, tenzij het indruist tegen het doel van het zede-
lijk lichaam, de openbare orde of de goede zeden, of oplevert misbruik van bevoegdheid, een en ander be-
houdens het in artikel 3 Algemeen Reglement Ned. H. Kerk uitdrukkelijk erkende recht van de lidmaten, uit
het kerkgenootschap te treden;

d) nu is er geen sprake van strijd met openbare orde of goede zeden, en ook niet van misbruik van bevoegdheid (daar valt over te praten, m.i.: als een lichaam een taak aanvaardt op bepaalde voorwaarden, en ze legt die voorwaarde anders uit, dan, naar „redelijkerwijze“ verwacht worden mag, de meerderheid uit de eenvoudige woorden afgelezen heeft, dan is de vraag: is hier de bevoegdheidsgrens overschreden, ja, dan neen, niet overbodig, K. S.);

e) de vraag is dus alleen maar of het besluit indruist tegen het doel der Herv. Kerk;

f) maar dat beweren appellanten zelf niet eens; zij zelf komen alleen maar aandragen met artikel 1 van de Additionele Artikelen;

g) over het doel der Herv. Kerk als kerkgenootschap laten ze zich verder in hun stellingen niet uit;

h) evenmin spreken zij zich uit over de verhouding van de doelstelling van de Herv. Kerk en het belijden der kerk en haar verdere leerstellige grondslagen, noch ontrent de vraag, of dat belijden en die leerstellige grondslagen gebonden zijn aan de eis van onveranderlijkheid naar inhoud en formulering, dan wel aan verandering en „ontwikkeling“;

i) reeds om die reden is er niet te voldoen aan hun verlangens, om het besluit tot invoering van de Kerkorde onverbindend te verklaren, en is er geen noodzaak, een antwoord te geven op de vraag, of niet de rechter kan genóópt zijn te treden in een beoordeling van vragen van kerkelijk-leerstellige aard.

Tot zover de uitspraak, op het besproken punt althans: er is nog meer.

Alles zit dus vast op dat „staan“ op de „bodem“ der belijdenisgeschriften. Had er gestaan: in materiële gebondenheid aan de inhoud der belijdenisgeschriften, dan ware althans zekelijk alles anders geweest. Want de inhoud der belijdenisgeschriften spreekt zich wel degelijk uit over de vraag, hierboven door het Hof in vage formule even aangeduid, nl. welke betrekking er is tussen doel der kerk en de actuele belijdenis der kerk; welke de relatie is tussen grondslag (!) en doel; en welke mogelijkheden er rechte zijn voor „nieuwe“ formuleringen, zolang men samen erkent te staan op de grondslag van de inhoud der juist als formulier van enigheid aanvaarde belijdenis. Zolang men nl. deze aanvaardt als formulier van ENIGHEID, kan en mag een nieuwe formulering slechts aanvaardbaar zijn, indien en zover ze strookt met die enigheid zelf. Wie met anderen in verband tredend een formulier van enigheid aanvaardt, erkent daarmee, dat hijzelf, en alle mede-onderteke-
naars, niets nieuws kunnen en willen erkennen dan wat daarmee strookt.

Maar een grote groep van gereformeerden, die jaren en jaren aaneen heeft toegezien bij het feit, dat de formulieren van enigheid niet meer als enigheidsformule golden, en dat het instituut der N.H.K. als zodanig ze niet meer erkende, op welk feit zij ook zelf

hun eigen laatste handelingen tenslotte hebben ge-
grond, gelijk ze ook daardoor hun optreden hebben
laten begrenzen, ze konden niet verwachten, dat men
met artikel 1 der Additionele Bepalingen omver zou
kunnen werpen, wat eerst als besluit was aanvaard:
te gaan staan op de „bodem“ der belijdenisgeschriften.

Tot zover deze maal. We hopen verder te gaan. De
lezer merkt, dat tot nu toe niet gebleken is, dat de
rechter uitsprak, dat binnen het kader van de Herv.
Kerk men zeggen kan: we zijn aan de besluiten, of
aan de aangenomen „K.O.“ niet gebonden. K. S.

*• Tegenspraak

In The Standard Bearer zegt coll. Hoeksema, dat het
niet waar is, wat niet aan ons, doch aan een collega ge-
schreven was, dat nl. een door ons niet met name ge-
noemd voorganger in N.-Amerika zou hebben gezegd, in
het openbaar: „why don't you go?“, zulks dan aan het
adres van mensen, die het niet eens zouden kunnen zijn
met de inhoud van de onlangs daar aangenomen Korte
Verklaring. We haasten ons, deze tegenspraak hier te
vermelden, en vinden het maar weer het beste, ons bezig
te houden alleen met de officiële handelingen. Overigens:
het was een publieke uittaling, in een preek, waarvan het
verhaal in bedoelde correspondentie geschied was, en niet
een particuliere. Maar we geloven coll. Hoeksema son-
der enige aarzeling, als hij zegt: het verhaal als zodanig,
gelijk door ons weergegeven, is niet waar. Overigens
hebben we ons, naar we menen, angstvallig onthouden
van aanvaarding van berichten, die we niet konden con-
trolleren. Ook wat betreft andere plaatsen. Wat van de
zijde van verantwoordelijke theologen we aan misverstan-
den en erge beweringen aangaande de mening der „vrij-
gemaakten“ lazzen, is al betreurenswaardig genoeg, en
mag geen ogenblik vergeten worden bij de beoordeling
van wat anderen, theologisch minder bekwamen, hebben
gedaan. K. S.

*• Quaternio Terminorum

In de leer van de logica bekleedt een belangrijke plaats
de leer van het syllogisme. Een syllogisme is een zoge-
naamde „sluitrede“. Ze bestaat, naar bekend model, in
drie zinnen: de eerste, maior genaamd, wordt verbonden
aan een tweede, minor geheten, en dan volgt als derde
de z.g. conclusie. Voorbeeld: Munten hebben ruitwaarde;
een rijksdaalder is een munt; een rijksdaalder heeft ruit-
waarde.

Natuurlijk zijn lang niet alle syllogismen zo eenvoudig
als dat van die rijksdaalder. Ook zijn ze niet alle even
gemakkelijk. Tenslotte is ook de leer van het syllogisme
gebonden aan allerlei regels, die elk voor zich een nauw-
keurige studie vragen, en hangt ook de opstelling en be-
trouwbaarheid van een syllogisme aan wetten, die in de
grond der zaak met allerlei wijgerige grondregelen sa-
menhangen, en eindelijk in de waagschaal gesteld worden
of kunnen worden.

Een van de fouten nu, waaraan men zich bij de opstel-
ling van een syllogisme kan bezondigen, is de z.g. quater-
nio terminorum. Men verstaat daarvoor, dat onder de
schijn van het hanteren van drie termen men er toch eigen-
lijk vier laat optreden. In het gegeven voorbeeld zijn er
drie termen: munt, rijksdaalder, ruitwaarde-hebben. Zou
ik nu één van de termen in een andere betekenis gebrui-
ken, dan waarin ik eerst hem had gebezigd, dan krijg ik
er dus eigenlijk vier. Voorbeeld: elke haan kan vliegen;
deze mijnheer is Haan; deze meneer kan vliegen. Haan
is de ene maal een beest, de andere maal de naam van
een mens.

Er is een tijd geweest, waarin iedereen, die in weten-
schappelijk verkeer wou meegerekend worden, in die syl-
logismekunst bedreven wezen moest. Als men een stelling
opwierp, en er kwam debat over de vraag, of ze juist
was, dan heette het al gauw: nu, stel maar eens een syllo-
gisme op, dan kunnen we zien, of het klopt met uw rede-
nering. Maak je daarbij een logische fout, dan kunnen
de tegenstanders je viot weerleggen, en dan begrijpt ieder-
een meteen, dat je redenering niet deugt.

Dezer dagen las ik een aardig voorbeeld van zulke
syllogismekunst, toen ik enkele gedeelten las van het
protocol van een godsdienstgesprek, waaraan ook deel-
genomen is door de beide opstellers van onze Heidelberg-
se Catechismus, nl. Ursinus en Olevianus. Het gesprek
werd gehouden te Maulbronn, en liep over de kwestie
van het avondmaal: in geding was de lutherse leer, dat
Christus' lichaam of menselijke natuur alomtegenwoordig
geworden was, zodat, wie bij het avondmaal brood en
wijn nuttigde, nu ook wezenlijk Christus' lichaam nuttigde.
Bij de debatten over die kwestie, die men nog in
onze catechismus, Zondag 18, weerspiegeld ziet, kwam
op een bepaald moment de lutheraanse theoloog Andreae
naar voren met een syllogisme. Het zag er zo uit:

a) Gods rechterhand is overal, zonder dat ze afbreuk
doet aan Christus' menselijke natuur;

b) Christus is gezeten aan Gods rechterhand;

c) Christus is dus overal, zonder dat dit afbreuk doet
aan zijn menselijke natuur.

Het leek nogal eenvoudig.

Maar Olevianus vatte dadelijk vuur. Hij zei: pardon,
dat syllogisme klopt niet. U maakt een logische fout,
meneer Andreae; dat verwijt betekent in die tijd hetzelfde,
als te zeggen: een kleine jongen kan u verbeteren.
Olevianus vond, dat Andreae zich had schuldig gemaakt
aan de quaternio terminorum. Hij zei: u doet net, alsof
er drie termen zijn in uw syllogisme, maar het zijn er
vier. Want „rechterhand“ is niet hetzelfde als „zitten
aan Gods rechterhand“.

Daarmee trof Olevianus de lutheraan meteen tussen
de voegen van het pantser, zoals die man, die een pijl af-
schoot, maar dan in zijn eenvoudigheid, en daarmee kon-
ning Ahab dodelijk verwondde.

Toen ik dat las, moest ik ineens aan onze tijd denken.
We horen erg veel spreken over „gesprek“ en nog eens
„gesprek“; maar intussen schuwen de meesten een wer-
kelijk gesprek, met protocollen, en syllogismen, en

OP EN OM 'T KERKPLEIN

Zijn plaats weten

Jaren geleden rijpte in het paleis Noordeinde —
toen nog de koninklijke residentie — het plan voor
een vacantiereis naar de Noorse wateren, een boot-
reis naar de schone fjorden en het land van de mid-
dernachtzon. Toen de plannen vaste vorm hadden
aangenomen werd, daar onze koninklijke familie niet
over een eigen jacht beschikte, uitgezonden naar een
schip en naar een vertrouwd kapitein ter zee. Het
schip was spoedig gevonden. Eén van de salonboten
van de Maatschappij „De Schelde“ werd ter beschik-
king van de toen zo kleine koninklijke familie gesteld.
Niet zo spoedig was men gereed met het vinden van
de man aan wie schip en passagiers zouden wor-
den toevertrouwd. De kapiteins, die voor deze tocht
in aanmerking kwamen, werden — zonder dat zij het
zelf bemerkten — zorgvuldig getest.

Zo geviel het, dat aan een betrekkelijk nog jong
kapitein op zekere dag de vraag werd voorgelegd:
„Kapitein, wat zoudt U doen, als U eens de Koningin
aan boord had?“ Waarop deze ten antwoord gaf: „Nog-
al wiesde: Haar behandelen als gewoon passagier.
Ik op de brug en Zij op het dek. En als ze ongevraagd
op de brug kwam en praatjes had, dan zou ik haar
er kort en goed afduwen...“. Hier volgde verder een term,
krachtig als een zwakke zeeman die maar gebruiken
kan.

Enige dagen later bereikte deze kapitein het ver-
zoek het kommando op zich te nemen over het schip,
dat gedurende enige weken over de Noordzee en de
Atlantische Oceaan zou varen langs de Noorse kus-
ten. Men had aan Hare Majesteit bericht, wat Haar
te wachten stond, als Zij „ongevraagd op de brug“
zou komen. En de Landsvrouw moet toen terstond
gezegd hebben: „Dat is Mijn man“.

Zo werd de reis ondernomen. De Eerste Passagiere
aan boord was — Zij kende Haar plaats — de Eerste
Passagiere. Maar: passagiere! Ze liet de kapitein
naast God schipper op zijn schip. Koninklijk staal van;
zijn plaats weten.

We moeten daar ook nogal eens aan denken in de
kerk. Wat al schippers daár de geroepen en verant-
woordelijke stuurlii soms voor de voeten lopen! En
„ongevraagd op de brug komen“. Zonder kapiteins te
ontmoeten, die, als ze hun plaats niet blijken te weten,
hun hun plaats wijzen. Het laatste dan wel niet op
zeemansmanier, maar als zijnde een kerkelijke zaak,
op kerkelijke wijs. Dat wil zeggen, niet naar de krach-
tige taal van zwakke zeel, die, als het moet, genoeg
courage hebben om zelfs Majesteiten van de brug te
jagen, maar wel naar de stijl van dienaren des Heren,
dus vriendelijk. Want dienstknechten des Heren moe-
ten vriendelijk zijn jegens allen (2 Tim. 2:24). Ook
jegens majesteiten. Of die het ménen te zijn. En han-
teren het zwaard des Geestes. Ook tegen kerkelijke
insubordinatie. Vriendelijk in de wijze waarop, krach-
tig metterdaad. Suaviter in modo, fortiter in re.

Gelukkig zij, die de kapiteins schippers op hun
schip laten. Juist zulke leden der gemeente zullen ook
als en waar zij zelf tot regeren geroepen worden, hun
plaats weten.

Majesteitelijk.

D. E. C.

scheldsrechtens, die iedereen bevelen te blijven bij het
chapitre. We krijgen tegenwoordig boeken, waarvan de
taal een zekere gedragenheid vertoont, die de indruk
maakt van simpelheid, maar die in het wezen der zaak
het verstaan bemoeilijkt, omdat de termen gebruikt wor-
den in een betekenis, die of niet klopt met de oude, en
algemeen bekende, of voortdurend heen-en-weer zwenkt,
net zo als bij Andreae dat begrip van „rechterhand“ en
„zitten ter rechterhand“.

Niet het minst de barthiaanen zijn meesters in zulke
quaternio-terminorum-redeneringen. Enkele voorbeelden
(voor alle kenmerkend):

„Het verleden van Jezus... is Zijn leven vóór Pasen...
Als wij de evangeliën lezen, komen wij onder de indruk
van de volheid juist van dit „gisteren“... In dat giste-
ren ademt en leeft, handelt en lijdt de Héer, die zich op
Pasen als zodanig heeft geopenbaard“. Jezus Christus 18,
die Hij is, in dit perfectum van Zijn gisteren“.

Hier wordt met het begrip „gisteren“ gespeeld, even-
als met het woord „perfectum“ (voltooid), en met „ver-
leden“, „leven“, „ademen“ (Prof. v. Niftrik, Zie, de Mens,
395/6).

Dan: „Geen ogenblik mag de Kerk vergeten, dat alle
geschiedenis in Jezus Christus tot haar doel en einde ge-
komen is, en dat dit doel en einde het „tevoren“ van elk
mensenleven is... Het „tevoren“ van elk mensenleven
is Christus“ (a.w. 473).

Hier wordt gespeeld met het woord „tevoren“, „einde“,
„doel“, „Christus“.

Meer voorbeelden behoeven we niet te zoeken. Slechts
voegt ons de waarschuwing, gericht tot onszelf, om het
gesignaleerde kwaad ook zelf te ontzien: men valt erin,
eer men het weet. Want de kerktaal van de een staat
niet los van die van de ander. We hebben al gezien, hoe het
staat met 't woord „verbond“: dat betekent bij de een iets
heel anders dan bij de ander, en de ene maal 't dezelfde
mens weer iets heel anders dan de andere keer. Men zou
veel gemakkelijker de fouten van een valse redenering
aan kunnen wijzen, als men nog deed aan oorlogen-met-
syllogismen. Maar tegenwoordig betoogt men liever in de
ruimte; een syllogisme is te puntig. K. S.